

Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ ile Söyleşi

Dr. Fazile Eren Kaya

Dr. Ash Aytac

- *Sayın Hocam, öncelikle bizi kırmayıp söyleşi teklifimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.*

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Rica ederim.

-Bize kendinizden ve ailenizden bahsedebilir misiniz?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: 18 Mayıs 1960 tarihinde Gaziantep'te doğdum. Ailem Gaziantepli. Ancak babam Vedat Kutlar'ın ailesinin atalarından birinin bilinmeyen bir tarihte Eflak-Boğdan tarafından geldiğine dair rivayetler var. Tabii ne derece doğru bilemiyorum. Yine bu rivayete göre sözü edilen büyük dedemiz Serdar Mehmet Paşa Eflak-Boğdan beylerbeyi ve İstanbul'da da konağı var. Bir görev dönüşü İstanbul'a geldiğinde salgın hastalık nedeniyle tüm ailesini kaybettiğini görünce devlet görevinden ayrılıp önce Konya'ya, sonra Maraş'a ve oradan da Antep'e geliyor. Serdar Mehmet Paşa nedeniyle aile önceleri Serdaroğlu lakabıyla anılıyor. Soyadı kanunu çıktığında aile büyükleri buna uygun bir soyadı almayı düşünüyorlarsa da, sonunda ortak kararla Kutlar soyadını tercih ediyorlar. Büyüklerimizin naklettiğine göre bir zamanlar ailede Eflak-Boğdan hatırası bazı eşyalar varmış. Ancak söylediklerine göre bu eşyalar, Antep harbi esnasında şehirden köylere gidildiği ve doğal olarak da evler boşaldığı esnada kaybolmuş. Ailemin suyun öteki yanından geldiği babamın, dedemin, nenemin, amcalarımın sarışın olmalarından belli. Ben esmerliğimle Antepli atalarımı temsil ediyorum (gülüşmeler...). Babamın ailesinde uzun süre aile içi evlilikler olduğu için kızların soyadı değişmiyor. Atalarımız arasında müderris ve Antep müftüsü olanlar var. Babaannemin (nenemin) babası, dedemin de amcası Arif Paşa Sultan II. Abdülhamit dönemi paşalarından. Yemen, Taiz, Halep, Bağdat, Musul gibi vilayetlerde mutasarrıflık da olmak üzere çeşitli devlet görevleri yapıyor. Büyük dedelerimizden biri Mısır'da eğitim görmüş. Aynı dönemde Antep'te aynı adı taşıyan iki din âlimi varmış. Muhtemelen karışmasın diye bizim dedemize "Mısırî Hoca" demeye başlamışlar. Bu nedenle de ailemiz uzun süre Mısırîzâde lakabını kullanmış ve 1934 yılına kadar da bu lakapla tanınmış. Dolayısıyla bizim Mısır'la başka bir alâkamız yok. Annem Gülşen Kutlar da Gaziantep'in yerli ailelerinden birinin kızı. Biz iki kız iki erkek dört kardeşiz.

-Kardeşlerinizin edebiyatla ilişkisi var mı?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Kardeşlerimin edebiyatla ilişkisi okuma düzeyinde. Bir erkek kardeşim Gaziantep Üniversitesi'nde Makine Mühendisliği Bölümünde profesör, diğer erkek kardeşim elektrik-elektronik mühendisi. Önce Gaziantep Üniversitesi'nde asistan oldu, ancak sonradan bıraktı. Şu anda İstanbul'da serbest çalışıyor. Kız kardeşim ise lise mezunu, ev hanımı.

-Ama o da sanatla iç içe.

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Evet, kız kardeşim çok iyi resim yapıyor, mozaik çalışıyor. Annem kız meslek lisesi mezunu yani eski kız enstitülerinden. Bir ara vekil öğretmenlik yapmış, ama evlenince bırakmış. Babam ortaokuldan terktir. Çiftçilik, matbaacılık ve elektronik eşya ticareti yaptı. Antep'te ofset baskı yapan ilk matbaa babama aittir. Babam Antep'te gazete çıkaran biridir. Müzikle de iç içedir. O zamanlar yerel radyolar vardı. Antep radyosunda halk müziği korosu kuracak kadar iyi bir sesi ve müzik hakkında birikimi vardı. Antep'e gelen şarkıcıları, türkücülerini eve davet eder; onlarla derleme çalışmalarına giderdi. Müzik kültürü çok iyiydi. Babam okumaya da çok meraklıydı. Ailesi de eğitilmiş bir aile. Babaannemin ağabeyi, kardeşleri ve dedem de o döneme göre eğitilmiş insanlardı. O zamanlar kızlar eğitilmiş olmadıkları halde babaannem (nenem) çok kitap okurdu. Şunu küçüklükten hatırlıyorum: Dedemin gözü iyi görmediği için babaannem Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Kemalettin Tuğcu, Orhan Kemal ve şimdi adı aklıma gelmeyen çok sayıda yazardan okur; dedem dinlerdi. Hatta bazen boynum ağrıyor dediğinde dedemin neneme "şunu bitir de sonra yatarsın" dediğini çok net hatırlıyorum. Eve her gün dönemin ünlü gazetelerinden dört beşi, hanım mecmuaları, Milliyet-Sanat vb. dergiler gelirdi. Rahmetli babamın kocaman bir kütüphanesi vardı. Orada yerli veya yabancı yazarlara ait çok sayıda roman mevcuttu. Babam o kadar meraklıydı ki Yaşar Kemal Gaziantep'teki kaçakçılarla röportaj yapmak istediğinde kaçakçılarla görüşme ayarlayıp birlikte röportaj yapmaya gitmişlerdi. Ben okumadım ama Cumhuriyet Gazetesi'nde Yaşar Kemal'in bu röportajı yayımlanmış. Yani babamın merakı vardı hem müziğe hem edebiyata. Belki oradan kaynaklıdır bu kitap okuma ya da edebiyat merakım.

Babamın kuzeni merhum Onat Kutlar, hem ünlü bir sinemacı hem de ünlü bir şair ve yazar. Yine babamın mahalle arkadaşlarından biri rahmetli Ülkü Tamer. Yani çevresinde edebiyatçılar, müzisyenler var. Rahmetli Ruhi Su'nun eve geldiğini hatırlıyorum. Babamla derleme yapmaya gitmişlerdi. Belki böyle bir ortamda büyümenin etkisi vardır bu edebiyat sevgisinde.

Babamın ailesi Antep'in eşraf, annemin ailesi ise esnaf kesimine mensuptu. Anneanne demiyorduk tabii, bu sonradan çıkmış. Nene diyorduk. Babaanne de anneanne de neneydi bizim için. Nenemgile gittiğimizde bir mangal içerisinde kömür yakılırdı. Gazı gidip iyice kor olunca ona 'kömür gaymek' denir. Antep'te kömür gayilir, kısa ayaklı bir masanın altına bu mangal konur, üzerinde kocaman bir yorgan, etrafında minderler, ayaklarınızı uzatır yorganı çekersiniz. Onun adına tandır deniliyordu. Isınma araçlarından biridir. Üzerinde bir sininin içinde kuru üzüm, tatlı sucuk, tarhana olur. Tabii çorbalık tarhana değil. Minik bulgur ve üzüm suyuyla yapılan galiba bazı yörelerde 'dilme' de denilen içinde ince bulgur olan bir tatlı türüdür. Dedem o esnada bize peygamber hikâyeleri, Hz. Ali cenkleri, hikâyeler, yani okuduğu ne varsa ya da kendi ailesinden ona ne anlatılmışsa anlatırdı uzun kış gecelerinde. Sonra biz tandırda uyurduk. Hikâyenin en heyecanlı bir yerinde keserdi arkası yarın diye. Böyle iki kültür arasında büyümenin, hem biraz daha geleneksel bir ailenin hem daha çağdaş bir ailenin, dinî ritüeller, yaşam tarzı bakımından da iki farklı ailede büyümenin, birinde yöresel olan anlatıları dinlemenin birinde yazılı olan anlatıları dinlemenin verdiği bir etki biraz da genetik diyeyim yani aileden ilgilenenler var, etrafınızda kitapla, gazeteyle büyüyorsanız kaçınılmaz. Babam Cumhuriyet Gazetesi'ne bulmaca hazırlayıp yolluyordu ve yayımlanıyordu bulmacaları.

-Ortaokul ve lise hayatınızda nasıldınız? Orada sizi etkileyenler oldu mu?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Ortaokulda Hüseyin Totkanlı ve Halit Uğur isimli iyi Türkçe öğretmenlerim vardı. Halit Bey'den iki yıl Türkçe dersi aldım, Hüseyin Bey'den birinci sınıfta. İkisi de fevkalâde Türkçe öğretmenleriydiler. O yılların Türkçe kitaplarında -yazarların adını hatırlamıyorum- ayın fıstık ağaçlarının arkasından fısıltıyla yükseldiğini anlatan bir metin vardı. Piknik yeri... Kızların yüzünde çiçek bozluğu vardı, güneş ışığında hepsi görünüyordu. Pek de güzel değillerdi bu kızlar. Derken ay, fıstık ağaçlarının arkasından fısıldar gibi yükselir -detaylarını unuttum- ve bir anda bu çirkin kızlar birer gizemli varlık gibi olurlar. Orta ikinci sınıftaki Türkçe kitabındaki bu metni hiç unutmadım. Yanlış hatırlamıyorsam orta üçüncü sınıfta Sait Faik'in "Karanfiller ve Domates Suyu" diye bir öyküsü vardı. Orada ana kahramanın doğayla mücadelesi sonucu taşlık bir yerde yetiştirdiği domatesleri ve karanfilleri anlatıyordu. İçtiğiniz bir bardak domates suyunda ya da nişanlınızın armağan ettiği bir karanfilde o kişiyi hatırlayın mealinde bir öyküydü. O öyküyü de hiç unutmadım. Dediğim gibi evde her türlü kitap var. Bizim evimizde falanca yazarı okudun/okumadın gibi bir yasadı yoktu. O yıllarda Orhan Kemal çok

modaydı. Benim ilk okuma deneyimim Orhan Kemal'dir, onun hayranıyım. En çok onu sevmişimdir. Belki romanla ilk olarak onunla tanıştığım için. Ortaokul yıllarımda sol hareketlerin etkili olduğunu, özellikle Fakir Baykurt'un çok popüler olduğunu hatırlıyorum. Fakir Baykurt okumayı da çok severdim. Hatta bir arkadaşıma Fakir Baykurt kitabı verdiğim için farklı görüşteki babası okula gelip şikâyetle bulunmuştu... Gazi Ortaokulu'nu bitirdim. Gazi Ortaokulu'nun ikinci mezunlarındanım. Sonra liseye Gaziantep Lisesi'ne kaydoldum. Lisenin son bir ayına kadar Gaziantep Lisesi'nde okudum. Kendimi Gaziantep Lisesi mezunu sayıyorum ama diplomamda İsmet Paşa Lisesi yazıyor. Sınav döneminde İsmet Paşa Lisesi'ne geçtim. O zamanlar ortaokul bitirme sınavı vardı. Belirli temel derslerden sınava girerdiniz. Ben mezun olduktan sonra kalktı. Lisede de bütünleme sınavları vardı. O zamanlar lisede bitirme sınavı var mıydı pek aklımda kalmadı. Bazı derslerden bütünlemeye kaldığım için geçtiğim o liseden mezun oldum. Okulun %90'ını Gaziantep Lisesi'nde okudum. O yüzden kendimi Gaziantep Lisesi mezunu sayıyorum. Üç farklı öğretmenden edebiyat dersleri okudum: Rahmetli Elvan Atay, Allah selâmet versin Nahide Sözmen -Hocam hayatta ve irtibatımız var- ve yine Allah rahmet eylesin Birsen Göğüş. Elvan Bey aynı zamanda tiyatrocuydu. Muhteşem bir diksiyonu vardı ve çok güzel şiir okurdu. Onun okuduğu şiirleri, divan şiiri de dâhil, hiç unutmam. Mesela “*allı giy allı balam şalların hani*” diye bir ağıt dizesini ya da Nedim ve Fuzûlî şiirlerinden örnekleri... O zamanlar lise kitaplarında divan edebiyatından, halk edebiyatından ve diğer dönemlerden parçalar vardı. Özdemir Sarıca ve Mahir Ünlü lise kitabı yazarlarıydı. Ama kaderin garip bir cilvesi, hem hocayı dinlemekten hoşlanıyorum, çünkü o ağdalı metinleri öyle ahenkli bir şekilde okuyordu ki çok etkileyici hem de bir taraftan her halde lafızlarını anlamadığım için, “Siz bize divan edebiyatı metinlerini niçin okutuyorsunuz?” diyordum. Sonra galiba Tanrı bana bu nedenle ceza verdi (gülüşmeler).

-Bize lütuf size ceza olmuş...

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: O da bana gülmüştü. Ne dediğini hatırlamıyorum tabii. O dönemde hocayla filmlere gider, tartışır; münazaralar olurdu. Siyasi kavgaların çok olduğu bir dönemdi ama beri taraftan da bu konuları bir lise öğrencisinin hocasıyla tartışıp ceza almayacağı kadar özgürlükçü bir ortam olduğunu düşünüyorum. Lise ikideki edebiyat hocamdan hatırladığım Hoca Dehhânî'nin “*ere umma*” redifli gazeli. Hocamın sesi biraz tizdi. Bu şiiri hiç unutmam. Son sınıftaki Birsen Göğüş Hocam müthiş bir hanımdı. Evli değildi. Bize hem annelik

hem ablalık hem yol göstericilik yapardı. Edebiyat derslerini çok iyi anlatırdı. Galiba ben edebiyat dersleri açısından veya sosyal bilimler dersleri açısından -belki yeteneğim o yöndeydi ama- yönlendirecek kişilerle karşılaşınca bu dersleri sevdim. Siyasi ortam kötüydü, terör vardı dolayısıyla babam, üniversite sınavına girmeme izin vermedi. Çok üzülünce birkaç yıl sonra girdim ve kazandım. Babam kazandım diye küstü ama yollamak zorunda kaldı: Ailenin, amcamın ve kendisinin büyük dayısının etkisiyle. Çünkü o, aradan üç yıl geçtikten sonra kazanamayacağımı düşünerek sınava sokmuştu. O zamanki üniversite seçme sınavlarında her alandan soru yapardınız. Mesela ilk sıraya tıp fakültesini yazıp altına gazetecilik, edebiyat yazabilirdiniz. Hangisinden puanınız daha çoksa ona göre bir hesaplama yöntemi vardı.

-Siz başka alanlar yazdınız mı?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Ben küçüklükten beri o zamanki adıyla hariciyeci olmak istiyordum yani uluslararası ilişkiler okumak. Siyasal Bilgilere gidip hariciyeci olmak istememin nedenini bilmiyorum. Ama galiba zihnimde büyükelçi ya da konsolos olmanın çok şık bir meslek olduğuna dair bir düşünce vardı. Ya da hostes olmak istiyordum. Üçüncüsü de moda evi açmak isterdim. Dikiş dikmek, örgü örmek gibi şeylere de çok meraklıydım ayrıca. Hâsılı tercih listesinin başına Siyasal Bilgiler Fakültesini yazdım. Bir hocamın etkisiyle araya bir yere kimya bölümü yazdım. Niye yazdığımı bilmiyorum... Ama sıralamasını hatırlamıyorum. Altlara gazetecilik de yazdım. Edebiyat bölümlerini de yazdım. Yaptığım tercihler o kadar bilinçsizdi ki Hacettepe'nin hazırlığı olduğunu ve beş yıl okumam gerektiğini ancak kazanınca fark ettim. Siyasal bilgileri küçük bir puanla kaçırdım. Edebiyata geldim. İlk yıl hazırlık okudum. 1980 yılı tam 12 Eylül'ün olduğu zamandı. Yanlış hatırlamıyorsam Ağustos ayında kayıt oldum, biletleri aldım. Tam geleceğim sıralarda 12 Eylül olunca biletler iptal oldu, seyahat yasağı başladı. On beş gün sonraydı galiba biraz normale döndü ortam, öyle geldim Ankara'ya. Uğruna çok çabaladım üniversite eğitiminin. Ama Antep gibi sıcak ve yemek kültürü çok gelişmiş bir kentten Ankara gibi soğuk ve yemek kültürü sıfıra yakın olan bir kente gelmek benim gibi taşralı bir çocuk için çok zordu. Valizi hazırlayıp her gün dönmeye niyetleniyordum Antep'e. Ama bir taraftan da utanıyordum, o kadar mücadele ettikten sonra nasıl bırakıp gideceksiniz? Sonra alıştım ancak ilk zamanlar yemeklerine, havasına hiç alışamadım.

-Yemeklerden en çok neyi özlediniz hocam?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Antep'in bütün yemeklerini, kebablarını, annemin yaptığı tencere yemeklerini, dolmalarını, hepsini özledim. Amacım bir an önce okulu bitirip dönmektir. O zamanlar -yanlış hatırlamıyorsam- bir final ve bir bütünleme vardı, vize yoktu. Ben bütün derslerden finalde geçtim, Osmanlıcadan kaldım. İki buçuk aylık bir kış tatilinden sonra veremedim, yine kaldım. İkinci dönem çok çalıştım, bütünlemede C ile geçtim. Çünkü -adını vermeyeyim- benim Osmanlıca hocam, derse ilk girdiğinde gözlerinin karalarını kapatıp beyazını ortaya çıkararak A'nın Allah'a, B'nin kendisine, C'nin üç kişiye, F'nin ise hepimize ait olduğunu, çalışsak da bizi geçirmeyeceğini söyledi. Muhtemelen espriydi. İyi kâğıt verirseniz geçirmeyecek değil, ama dersin adı da ürkütücü. Ben de hayatımda Arap harfli olarak evdeki Kur'an-ı Kerim'in dışında hiçbir şey görmedim ve Kur'an kursuna da gitmediğim yani öyle bir eğitimden geçmediğim için her eski yazılı metin bana göre Kur'an-ı Kerim'di. Yerde Arap harfli bir kâğıt görsem alıyorum, öpüyorum, başıma koyuyorum. Öyle büyütüldük günah diye. Bir de sınıfa bakıyorum okulu senelerce uzatmış koca koca ağabeyler var bıyıklı, sakallı. Demek ki geçilmiyor diye hiç çalışmadığımı biliyorum. Yanımda -şimdi Yıldız Teknik Üniversitesi'nde çalışan- Zuhâl Kargı Ölmez oturuyor. İyi arkadaşımı Zuhâl. O benden önce söktü Osmanlıca'yı. Hoca bir gün beni tahtaya kaldırdı. Oysa ben elifi görsem mertek sanıyorum. Yaz bir Abdurrahman, dedi hoca. Yani Abdurrahman yazabilmem için C'nin de üstünde bir notla geçmem gerek. Nasıl yazayım! Birinci dönemde o yaz ek bir sınav hakkı çıkmıştı. O sınavda dersi verdim ve alta kalmadım. İkinci sınıfta -rahmetli- Ziyat Akkoyunlu hocam oldu. O zaman Hacettepe'de asistandı ve -Allah sağlık versin- Prof. Dr. Cemal Kurnaz Hocam da asistandı. İlk dönem Ziyat Bey'den ikinci dönem Cemal Bey'den aldım Osmanlıca dersini. Bir sene önce sökemediğim, nasıl geçeceğim diye düşündüğüm dersten iki hocamdan da A1 ile geçtim. Cemal Bey'i bilmem ama Ziyat Bey'den A1 ile geçmek bir efsanedir. Hatta kim tahtaya kalkacak dediğinde benim kalktığımı, kim okuyacak dediğinde Zuhâl'in okuduğunu hatırlıyorum. Bir gün derse geldiğinde, sınıfa Kerkük aksanıyla "Fatma yazacaktır, Zuhâl okuyacaktır, sizlere sormuyorum" dediğini hiç unutmuyorum. Rahmetli çok iyi bir hocaydı. Cemal Hoca da çok iyi bir hocaydı. Birinci sınıfta Âmil Çelebioğlu'ndan eski Türk edebiyatı okudum. Şöyle hatırlıyorum -tabii biz sonradan öğrendik- : O yıl evladını bir trafik kazasında kaybetmiş. Yüzü gülmez, çok asabi bir imajı vardı bizde. Bizimle pek diyaloga girmiyordu. Ama sonra yaşadığı acıyı öğrendiğimde, biz gençlerin ona hep çocuğunu hatırlattığımızı düşündüm. Çok iyi aruz

öğretti bize. Aruz veznini kolay kolay kaçırmıyorsam, kolay buluyorsam bunu rahmetli hocam Âmil Çelebioğlu'ya borçluyum. Hatta hocayla ilgili anılarım arasında bize bir gün ödev verdiği ve hepiniz seçtiğiniz bir aruz ölçüsüyle bir gazel yazıp kapımın altından atacaksınız dediği var. Ne yazdığımı sormayın, hiç hatırlamıyorum. Sonra cinas sanatını, bazı nazım şekillerini çok ayrıntılı anlattı. Cinas sanırım o kadar etkili olmadı. Hâlâ bazı cinas çeşitlerini bulurken hangisiydi diye düşünüyorum, ama aruz konusunda merhum Âmil Hoca'ya şükran borçluyum. Biliyorsunuz, hacda çok elim bir şekilde tünel faciasında hayatını kaybetti hocam. Prof. Dr. Şükrü Elçin, o zamanlar bölüm başkanıydı ve bölümün kurucusuydu. Ondan halk edebiyatı dersi aldım. Bilge Ercilasun Hoca'mdan yeni Türk edebiyatı dersi aldım.

-Hocam, o hocalarınızı hem çok seviyorsunuz hem de o derslerde çok başarılıydınız. Neden eski Türk edebiyatını tercih ettiniz?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Ahmet Bican Ercilasun'dan Türkiye Türkçesi dersi almak dilci değil de Türkiye Türkçecisi olabilir miyim diye düşünmeme neden olmuştu. Hocanın müthiş bir diksiyonu vardı. Ondan da iki yıl Türkiye Türkçesi dersi aldım. Birinci sınıfta akademisyen olmak, eski edebiyatı sevmek gibi düşüncem yoktu. Derslerden geçtim sadece. Bir an önce okulu bitirip eve dönmeyi düşünüyordum. İkinci sınıfa geçtiğimde Tulga Hocam -rahmetli- eski Türk edebiyatına ve Farsça'ya geldi. Eski Türk edebiyatını da sevdim ama galiba ben Farsça dersini daha çok sevdim. Bu derste bir müddet sonra “çübân-ı durug-gû” diye başlayan küçük çocuk hikâyelerine geçtiğimizde, ardından Hayyam rubailerinden örnekler, Sâdi'den, Gülistan'dan parçalar, Mesnevi'den hikâyeler okuyabilecek dereceye geldiğimizde özellikle Hayyam'a tabiri câizse âşık olduğumu fark ettim. Yani bunca yüz yıl önce yaşıyor ve bunları yazabiliyor. Nasıl yazabiliyor diye düşünüyorum. Babamdaki bulmaca merakı bende de vardır. Divan edebiyatının bugüne gelmeyen kelimelerden oluşan şiirlerini çözmeye başlayınca, kullanılan kelimeleri anlayınca bir müddet sonra şunu fark ettim: Acaba bu şairlerden biri benim dedelerimden biri olabilir mi? Mesela ilk okuduğum şairler arasında çok sevdiğim Dehhânî, dedem mi?

İkinci sınıfın ikinci döneminde eski Türk edebiyatından master yapmaya karar verdim. Babam divan edebiyatından ilerleyeceğimi duyunca tabiri câizse saçını başını yoldu. O ya halk edebiyatçısı ya da yeni edebiyatçı olmamı istiyordu. Neyse... Üçüncü sınıfta Farsça dersinde Hâfız okudum. Başka bir dünya... O şiirleri okuyunca bugünün teknolojisinden, bugünün insan ilişkilerinden çok farklı bir dünyaya gidiyorsunuz... Farsçayı ve Farsça

şiiirleri sevmemi Tulga Hanım'a borçluyum. Eski Türk edebiyatı sevgimi kısmen Tulga Hanım'a borçluyum. Ama dördüncü sınıfta Halil Erdoğan Cengiz gibi adının önünde kocaman unvanlar yazılı olmayan, o günkü sistemde sadece yüksek lisans mezuniyeti olan bir hoca, öğretim görevlisi olarak geldiğinde ondan hem Eski Türk Edebiyatı hem de Eski Türk Edebiyatı Semineri derslerini aldım. Galiba bütün sınıf arkadaşlarım aslında önce dersi değil de merhum hocam Halil Erdoğan Cengiz'i çok sevdiler. Onun o keyifli anlatımı divan edebiyatı derslerinde daha başarılı olmamı sağladı. Zuhâl dâhil olmak üzere çok iyi not alan birkaç arkadaşım vardı. Şunu hatırlıyorum -övünmek gibi olmasın- bir derste: "Fatma, iki tane yüz alan var, ama sana yüz bir veriyorum" demişti. Tabii iltifat ediyordu.

Bu arada Tulga Hanım'dan, Halil Erdoğan Bey'den bahsettim. O zaman lisanstan tezle mezun olunuyordu. Malatyalı Şehrî Divânı'nın -Sebk-i Hindîyle ilk tanışmam onunladır- yazı çevirimini ve incelemesini yapmıştım. Halil Erdoğan Cengiz Hocam daktilo etti metnimi. Ben de transkripsiyon işaretlerini koydum. Onu rahmetle, saygıyla yâd ediyorum. Üzerimde emeği, hakkı çoktur. Umut ederim hakkını bana helâl etmiştir. Tulga Hoca'mın çok güzel mavi gözleri vardı. Çok şık giyinen otoriter bir hanımdı. Biz öğrenciler hocadan oldukça çekinirdik. Lisansta yıllık hazırlıyorduk. O zamanlar bazen tehzil denemeleri yapıyordum. Ama bunların hiçbirini saklamadım. Nedîm'in türküsünü Tulga Hanım için tehzil ettim. Sınıf adına yazdığım için mahlas olarak "sınıf" kelimesini kullandım. Herkes bilir, "Sevdiğim cemalin çünkü göremem..." diye başlayan hece vezniyle yazılmış türküyü. Aklımda kaldığı kadarıyla şöyleydi:

Tehzîl-i Türki-i Nedîm

*Hocanın cemâlin çünkü göremem
Çıkamaz hayâlin dil-i talebeden
Esk'edebiyât yok yüzler süremem
Alalım peyâmın bârî Fârsîden*

*Kebûd çeşm-i bi-rahm etdi nigâhın
Talebenin göğe çıkardı âhın
Sorduk kaleminden not-ı siyâhın
Bir cevâb vermedi kalıp geçmeden*

*Tulg'anım taleben istiyor himmet
Kapına dizilmek cânına minnet
Göreyidik sizde not-ı mahabbet
İsteğimiz budur siz dil-rübâden*

*Sınıfâ hüsnüne olmuşdur âşık
Öyle bir âşık kim bölüme sâdik
Vizeye ne denli değilse lâyük
Vazgeçmez talebe not istemedem*

Sonraki dönemde bir tehzil daha yapmıştım: “Panodaki dalgın listeye bir bak göreceksin / Kalmış öğrencilerin çoğu durmakta yerinde...” Eski edebiyat hocalarımdan biri de Meseret Diriöz'dü. Galiba bir dönem dersimize girdi. İlginç anlatım tarzı olan bir hocaydı, çok sevimli bir insandı. O, 16. yüzyılda Fuzûlî'nin suyun H₂O'dan oluştuğunu bildiğini iddia eder ve Su Kasidesi'nin ilk beytindeki *böyle tutuşan odlara kılmaz çare su* ifadesini, yani ateşleri suyun söndüremeyişini, buna örnek gösterirdi. Yıllar sonra bir gün komiklik olsun diye Emine (Yılmaz) Hanım'a Fuzûlî 16. yüzyılda *mail*'i biliyordu dedim. O esnada bilgisayar başında bir sorunla uğraşıyorlardı. O da bana döndü dedi ki “Bu eski edebiyatçılara hayranım. Osmanlı edebiyatında olmayan ne kaldı! Ben de “Bak istersen beyti okuyayım, “mail” kelimesi geçiyor”, dedim. Herkesin bildiği bir beyti tehzil ettim:

*Bana yollamadı mail didi bilgisayar zail
Anunla çetleşen gafil beni görgeç utanmaz mı (gülüşmeler...)*

-Lisans eğitiminiz bittikten sonra Ankara'da kalmaya nasıl karar verdiniz?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Halil Erdoğan Bey, bana bir özel dershanede iş buldu. Ben master sınavına başvurduğum ve eve eşyaları toplamadan gittim. İş bulduğumu, master sınavına başvurduğumu ve Ankara'da oturacağımı söyledim. Şimdiki gençlere bunlar çok kolay başarılan şeyler gibi geliyor, ama o günkü yetişme sisteminde hele de benim gibi bir taşra kentinde büyümüş bir genç hanım için bu zor bir şeydi. Tabii her aile gibi ailemde çocuğunun mürüvvetini görmek istiyordu. Ben o mürüvveti kabul etmeyince babamın büyük dayısı okuttu beni. Onun çocuğu yoktu. Babamın da işleri bozulmuştu, biraz sıkıntılı bir durumu vardı. Rahmetli dayımın ismi Zihni Kutlar. Master yapmak istediğimi duyunca ne istiyorsa onu yapacak, dedi. Ben hem dershaneden maaş aldım hem de master ve doktora dayımın verdiği bursla yaptım. Bu bağlamda hiç sıkıntı çekmedim. Evleninceye kadar bana burs desteği sağladı. Zuhul Hanım dilde, ben eski edebiyatta yüksek lisansa başladım. Ben evleninceye kadar aynı evi paylaştık. Sonra o başka eve taşındı. TDK'de uzmanlık sınavını kazandım. Asistan olacağım diye gitmedim. Daha sonra Milli Eğitim

Bakanlığı'nın açtığı bir sınavda beş yıllık master-doktora bursu kazandım. O zamanlar eski Türk edebiyatı yoktu bu sınavda. Bu eğitim İngiltere'de ya da Almanya'da yapılan bir eğitimdi. Önce gitmeye karar verdim. Galiba İngiltere'ye gidecektim. Sonra hastaneden sağlık raporu alma aşaması geldi. Veysel Sönmez Hoca'mın tanıdığı bir doktor vardı. Yardımcı olur bize diye o da benimle gelmişti. İbni Sina Hastanesi'in en üst katında ağlamaya başladım. Niye ağlıyorsun? dedi. Ben gitmeyeceğim, dedim. Neden? Ben eski edebiyatçı olacağım, dilci olmak istemiyorum, dedim. Hâlbuki dilci olsanız ne olacak ki? Eski metinler de çalışabilirsiniz, yabancı dilinizi daha iyi geliştirebilirsiniz. Ama o zaman bana dil çok teknik ve kuru, edebiyat ise çok renkli geliyordu. Böylece gitmedim. Arkasından ilk girdiğim asistanlık sınavının İngilizcesinden başarısız oldum. İkinci girişimde kazandım ve Hacettepe Üniversitesi'nde 29 Haziran 1987'de göreve başladım. Hacettepe Üniversitesi'nde çalıştığım süre boyunca iki yıl Kıbrıs'taki Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde görev yaptım. Bir yıl Gaziantep Üniversitesi'ne öğretim üyesi olarak izinli gittim. Bir de bir dönem (dört ay) Viyana Üniversitesi'ne gittim. Neyse yüksek lisansa dönelim. Bu süreç biraz uzun sürdü. 1985 yılında başlayıp 1988 yılında bitirdim. Çünkü o zamanlar her şey şimdiki kadar kurala bağlı değildi. Bölüm başkanımız Talat Tekin'di. Beni çok destekledi Talat Tekin Hocam. Allah gani gani rahmet eylesin. Talat Bey ders açmayı unutmmuş, iki sömestr yerine üç sömestr ders aldık. Tabii bu süre tezden gitti. 1988 yılında 18. yüzyıldan bir şairin -İzzet Ali Paşa- divanı üzerine yazdığım teze mezun oldum. Tez danışmanım herkesin bildiğinin aksine Prof. Dr. Tulga Ocak değil, onunla başladım ama bir nedenle hoca benim tez danışmanlığımdan istifa etti ve tez danışmanlığımı Prof. Dr. Talat Tekin üstlendi. Ancak o arada Halil Erdoğan Hoca'mın çok yardımını gördüm. Zaten onun ısrarı olduğu için tezi bitirdim. Yoksa o sıralarda üniversiteden ayrılmayı düşünüyordum. Burada nedenlerini söylemeyeyim. Sıkıntılı bir süreç geçirdim. Ve bu sıkıntılı süreç, bana hayatımın sonraki döneminde hiçbir şeyi çok fazla ve hırsla istememek gerektiğini öğretti. Süreç sıkıntılıydı ama iyi bir deneyimdi. Bugün geçmişe baktığımda doçent olmuyor musun diyenlere hayırlıysa olayım, hayırsızsa olmayayım böyle kalsın dediğimi hatırlıyorum. Sonra kısmet oldu, 2006 yılında doçent oldum. Yüksek lisans tezimi Talat Bey'in danışmanlığında bitirdim. Bir dilcinin danışmanlığında bir eski edebiyat tezi yazdım. O zamanlar daktilo ile yazılıyordu. Talat Bey'in 18. yüzyıl metninde "Beyim derler kızım, begüm derler mi?" diyerek bütün yuvarlak bağlama ünlülerini düzleştirdiğini hatırlıyorum. Elektronik daktiloydu ama daktilocu kendi hatası olmadan benim yaptıklarına çok kızıp, hatta sonradan tezini yazmaya yolladığım birini benim adımla duyunca reddedecek kadar bunalıp tezin son seksen

sayfasında beni bıraktı, denize gitti (gülüşmeler...). Tabii o zamanlar daktiloda metni yazıp sonra eski yazılı metni alıp tek tek elinizle transkripsiyon işaretlerini koyuyordunuz. İzzet Ali Paşa çok keyifli bir şairdi. Herkes genelde Fuzûlî'yi sever ama ben en çok Nedîm'i sevdim. Galiba tam benim ruhuma hitap ediyor. Ama bir taraftan da Sebk-i Hindî şairlerini de çok severim. Çünkü o bulmaca çözmeye merakım Nâ'îlî tarzı, Şevket tarzı kapalı, bulmaca gibi olan şiirlerine daha fazla eğilmemin nedeni oldu. Yüksek lisans tezimi bitirdikten sonra ikinci sömestir bazı gerekçelerle sınav açılmadı. Asistan olduğum hâlde. Sonraki sene açıldı. Ben bir yıl da öyle bekledim. Bir buçuk yıl süreç uzadı. Ardından dersler aldım. Ankara Üniversitesi'nden meslektaşım Prof. Dr. Abdulkadir Gürer, -tabii o zaman o da asistandı- "Şu Sâmî'nin Dîvânı'nı çalışsana" dedi ve bir sahaftan aldığı matbu Sâmî Dîvânı'nı çıkardı bana verdi. Yapayım bari dedim. Yani ben de metin arıyorum. Öbür çalıştığım şairle aynı dönemde ama üslûp olarak çok farklılar.

-Size verdiğinizde bu kitabı biliyor muydunuz?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Araştırdım. Sebk-i Hindî şairi olduğunu, Hint üslûbıyla şiirler söylediğini, 18. yüzyılın önemli isimlerinden olduğunu ama daha sonra Şeyh Gâlib gibi Sebk-i Hindî'nin ustası bir şair gelince şöhreti o kadar da ön planda olmadığını öğrendim. Meselâ İzzet Ali Paşa, döneminde bayağı meşhur bir şair. Nereden anlıyoruz? 36 tane nüshası var Dîvânı'nın. Yani çok istinsah edilmiş, Nedîm'le çok yakın dostlarmış. Hatta Gölpınarlı'ya göre Nedîm'in bazı şiirleri İzzet Ali Paşa'ya nazire. Sonra okuduğumda İzzet Ali Paşa ile hiç benzerliği olmayan bir şair olduğunu gördüm. Sâmî Dîvânı gerçekten zor bir metindi. Fişler yazıyordum. O sırada yirmi bir saat derse giriyordum. Asistanların derse girmeleri gerekmiyor aslında fakat ihtiyaç var. Ve Umay Günay Hocam bölüm başkanım oldu. "Evlâdım bari ders ücreti al" diye beni öğretim görevlisi kadrosuna geçirdi. O kadar yoğun bir ders verme sürecinin içerisinde bir taraftan da doktora tezi yazdım. Ama şunu söyleyeyim master tezimde de doktora tezimde de hiçbir danışman yardımı görmedim. Oradaki bütün günahlar ve bütün sevaplar zâtıma aittir. Beni yönlendiren danışmanım yok. Kimse tezimi okumadı, kimse tezimi görmedi. Onların hepsi iyisiyle, kötüsüyle, doğrusuyla, yanlışıyla, bütün teknik hatalarıyla bana aittir. Meselâ bugün İzzet Ali Paşayla ilgili çalışmamı yeniden yayımladım. O eski daktilo metnini taradı Bilal (Güzel) bana. Sadece transkripsiyon hatalarını düzeltmek için metni dört kere okudum. Aparatları çıkardım. Yani daha doğrusu nüsha karşılaştırmalarını ama ne kadar çok teknik hata yapmışım aparatları yazarken...

-Ama çok normal öyle bir yüksek lisans tezi hazırlarken.

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Ama onlar bana ait. Ben o hataları yaparak doğru yapmayı öğrendim. Doktora tezimi hazırlarken Sâmî'nin bazı yerlerini çözemiyordum. Okudum, Abdülkadir (Gürer)'e verdim. Dokuz ay bekletti. “Baksana lütfen” diyordum. “Tamam çok güzel yapmışsın” diyordu. Ama gerçekten o süreçte sorularımı cevapladığı ve bana konu bulma konusunda yardım ettiği için Abdülkadir Bey'e müteşekkirim. Neye bakmam gerektiği vs. konusunda önerilerini alıyordum. Çünkü yönlendirecek, yardımcı olabilecek başka kimsem yoktu. Sorabileceğim kimse de yok. Zaten bizim o zamanki yetişme tarzımıza göre, herhangi bir üniversitenin hocasına bir şey sormamız câiz değil, yasak. Yani öyle bir şey yapamazdık. Mesela, sempozyuma gitmek gibi bir şey yok, olmazdı da. Henüz hiçbir bilginiz yok. Ne sunacaksınız denirdi. Yazı yazmak, öyle bir şey de önerilmezdi gençlere. Yani şimdiki gençler o bağlamda çok şanslı ve biz de gençleri teşvik ediyoruz. Biz tam tersi, bunun doktorayı bitirip belirli aşamaları kat edip doçent falan olduğumuz zaman ancak olması gereken bir faaliyet olduğunu düşünürdük. Ben ilk bildirimini sunduğumda yardımcı doçenttim ve elimin ayağımın nasıl birbirine karıştığını hiç unutmuyorum. Ne kadar lüzumsuz ayrıntı varsa okuduğumu da hiç unutmuyorum. Yirmi dakikayı kırk dakikaya çıkardığımı da unutmuyorum. Sonra öğreniyorsunuz tabii.

Doktora tezi yazarken bir gün çok bunaldım. Çözemiyordum kimi kelimeleri. Evde yalnızdım. Sandalyeyi duvara doğru şöyle eğdim, salıncak gibi. Hani ruh çağırıyorlar ya çağırayım belki gelir dedim ve başladım sandalyede sallanarak: “Sâmî Dede huu Sâmî Dede huu...” demeye.

-Geldi mi?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Gelmedi(gülüşmeler). Bunu soran biri bana dedi ki “Gelseydi korkmayacak mıydın?” Niye korkayım cevabını verdim. “Ya gelseydi ne sorardın?” deyince ben de “Söyler misin şiirin bu beytinde ne diyorsun. Bunu bir söyle ben de çözmüş olayım.” derdim yani anlayamadığım yerleri sorardım dedim. Sonra tezi bitirdim. Tezim savunmada geçti. Sonra o tez üzerine tekrar başka nüshaları da ekleyerek uzun süre çalıştım. Sonunda yaptığım çalışmayı bastırdım. Ancak bu yayın doktora tezimin ilk hâlimden epeyce farklı. Hiçbir yönlendirme olmadığı zaman teknik çok hata yapabiliyorsunuz. Ben şunu düşünüyorum: Elbette hiçbir danışman bir asistanın, master veya doktora öğrencisinin yerine tezi yazmayacak. Ya da tezin bütün yanlışlarını bulma konusunda sorumlu değil. Ama bir danışman tezin en azından içeriğini, inceleme planını görmeli,

metnin çeviriyazısı hazırlanıyorsa, aparatların nasıl konması gerektiğini, nüsha karşılaştırılması yapılıyorsa hangi kelimeyi neden seçmesi ya da niçin seçmemesi gerektiğini öğrenciyi alıp yanına üç beş sayfada anlatırsa öğrenci diğer sayfalarda benzeri yanlışlıkları yapmaz. Zaten tezin kalanını okuduğunuzda artık size çok da zor gelmeyecek, sıkça bulacağınız yanlışlıklar olmayacak. Öyle sıradan konularda hatalar yapmayacak çocuklar. Ama ben mi yapacağım, diye üstüne attığınız zaman hocaya ne ihtiyaç var ki. Eğer hocaya ihtiyaç yoksa niye doktora yapıyoruz? Bu bağlamda danışmanın çok önemli olduğunu, iyi bir danışmanla çalışmanın da gençler açısından çok önemli bir kazanım olduğunu, danışmanın cimri olmaması gerektiğini, bilgisini, kitabını, emeğini, cömertçe harcaması gerektiğini ama öğrencinin de bunu suiistimal etmemesi gerektiğini düşünüyorum. Yani öğrenme ve eğitim ortamı tek taraflı bir ortam değil. Çok iyi hoca, ama çok kötü öğrenci varsa bu durumda yapacak bir şey yok. Ya da çok iyi öğrenci var ama hoca çok kötü... Bu durumda da yapacak bir şey yok. Burada siz daha zayıf ama yetenekli bir öğrenciyi iyi kılavuzlayarak çok başarılı bir akademisyen ya da iyi bir araştırmacı yetiştirebilirsiniz. Onu söylemem gerekiyor. O nedenle iyi bir danışman bulmak çok büyük bir şanstır. İyi bir danışman için de iyi bir öğrenci bulmak şanstır.

-Peki, siz şanslı mısınız?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Evet ben şanslıyım. Benim çok güzel öğrencilerim var. Ben iyi bir öğrenciydim, daha iyi işlenseydim daha iyi şeyler yapabilirdim diye düşünüyorum. Yani bugün yaptıklarımı yeterli görüyor muyum? Bilim insanlığı, bilimle uğraşmak demek, yaptığı şeyi yeterli görmemek daha iyisini yapmaya çalışmak demekse yaptıklarımı yeterli görmüyorum. Geçmişte yazdığım yazıları beğeniyorum ama hatalarımı da görüyorum. Ve hatalı yazımda bir hata varsa onu kullanacak olanlara da “Şurada şunu yapmışım, onu yaparken bir dipnot atın ya benim düzelttiğimi ya da şifahen düzeltildiğini söyleyin” diye de uyarıyorum. Bu tür komplekslerim yok. Dediğim gibi, akademik bilgim konusunda cimri değilim...

-Hayrat gibi çalışıyorsunuz hocam (gülüşmeler)...

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Hatta bir ara öyle bir duruma gelmişim ki, farklı bilim alanlarından Osmanlıca metin çalışanlar, alanımızdan arkadaşlar, hatta aynı alandan olup da hiç tanışmadığımı meslektaşlarım da dâhil!

-Hiç alakasız...

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Mesaj atıp acaba metnime bakabilir misiniz diyenler bile vardı.

-Nâmınız yürümüş hocam...

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Bilmiyorum. Sanat tarihinden Prof. Dr. Serpil Bağcı'nın tabiriyle "Fatma hayrat gibi çalışıyorsun gene" der zaman zaman. Evet, değen, gerçekten emek veren ve gerçekten siz de bir katkıda bulunursanız ortaya bir şey çıkarabilecek öğrenciye yardım etmek çok önemlidir. Biz unu eledik, eleği asmak üzereyiz. Yerimizi gençlere bırakacağız. Burada bırakıp giderken Allah ömür verir emekli olursam emekli olduğumda bırakıp giderken -ama sağlık sorunları çıkar daha erken ayrılmak zorunda kalırsam- meslek hayatım adına arkamdan şunun söylenmesini isterim: "Ders verme, akademik çalışma yapma konusunda elinden geleni yaptı. Lisans derslerini, yüksek lisans derslerini ve doktora derslerini olması gerektiği gibi verdi." Görevini gerektiği gibi yapmamayı, aldığı maaş karşılığında bekleneni yapmamayı çok kötü bir durum olarak görüyorum, vatanını sevmenin üstlendiği görevi iyi yapmak olduğunu, aksinin çok kötü bir şey olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla kendim de çalıştığım süre içinde derslerimi gerektiği gibi verdiğimi, öğrenciler yetiştirdiğimi düşünerek gönül rahatlığıyla emekli olmak isterim. Ayrıca eski Türk edebiyatında çok yazmanın çok marifet olduğunu düşünmüyorum. Ama yazdığım eserlerle, "şu katkılarda bulundu" dedirtmek isterim. "Farklı gerekçeler ileri sürerek ayrımcılık yapmadan, o gelsin bu gelmesin demeden, kimseyi istememe gibi davranış içerisine girmeden eleman yetiştirmek, arkasında gittiğini hissettirmeyecek bir kadro bıraktı ve onlar bayrağı devraldılar, onlar da o dersleri rahatlıkla sürdürebiliyorlar" dedirtmek de isterim. Arkamdan bunun söylenmesi beni mutlu eder, kendim de mesleğimi hakkıyla yaptığımı düşünmeyi isterim. "Gönül rahatlığıyla görevimi yaptım, aldığım parayı hak ettim" demeyi isterim. Çalıştığım konulara gelince... Eski Türk edebiyatı alanında birçok farklı konuda ve her yüzyıldaki eserlerle ilgili çalışmalar yaptım. Ama daha çok metinler üzerine çalıştım. Ama onun dışında konu alanında da mesela çâr-ender-çârlarla ilgili çalışma yaptım. Mesnevilerle ilgili tematik çalışmalar. Alevilik Bektaşilik çerçevesinde yazılmış metinlerle ilgili iki yazı yazdım.

-Kendinizi sınırlamıyorsunuz sadece şunu yazayım diye. Bir de değerli taşlar gibi ilgi çekici konularda çalıştınız. Değerli taşlara ilginiz ezelden mi, sonradan mı oluştu?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Yıllar önce *Türk Dünyası Kavram ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* hazırlanırken akademisyenlere “Madde yazar mısınız?” denmişti. Prof. Dr. Filiz Kılıç, -Neşehir Üniversitesi’nde şimdi, yakın arkadaşlarımdan biridir- beni çağırdı, “Fatma, listeyi gör istediğin maddeleri verelim sana” dedi. Birkaç tane madde seçtim. Bunların içinde *lal* maddesi de vardı. İşte mesela *galiye* gibi başka maddelerde vardı. Lal maddesini yazacağım ama herkesin yazdığı gibi yazmak istemedim galiba. Yani İskender Pala’nın lügatini açıp ya da Ahmet Talat Onay’ın eserini açıp oradaki bilgilerin aynısını bir kere daha aktarmak -oradaki bilgilerin de elbette bir kısmı benzeyecek yeniden lal oluşturacak halim yok- istemem. Lal maddesini yazarken Prof. Dr. Abdulkadir Gürer, -Abdulkadir Gürer’in benim hayatımda çok önemli yeri vardır- o kendine has üslûbuyla “Fatma! Bizim burada Cevhernâme’yle ilgili bir tez yaptırdı Mustafa Canpolat Hoca. Bende de bir nüshası var al şuna bak. Burada da bir lal maddesi var.” dedi. Daha önce cevhernâme diye bir tür duymamıştım. Aldım baktım “Aaa çok ilginç geldi.” Bunun üzerine cevhernâmeleri merak etmeye başladım. Ve lal taşından söz eden cevhernâmelerden Türkçe olanlardan ne varsa hepsini buldum. Bu arada herkese soruyordum maddeyi yazarken. Lal taşıyla ilgili beyit örneklerinin hepsinde su, İskender, ab-ı hayat var. Bu taşın suyla ilişkisi var mı? Hani bilim soruyla başlıyor ya! Böyle bir bilgiyi ulaştığım kaynaklarda da bulamıyordum, sorduğum akademisyenler de akik taşının öyle bir özelliği var ama lalin böyle bir özelliğini hiç duymadık diyorlardı. Sonra Prof. Dr. Mustafa Argunşah’ın hazırladığı Tuhfe-i Murâdî isimli Türk bilim tarihinin ikinci Cevhernâmesi’nde buldum. Aynı yazarın bir de Şîrvânî’nin Timurtaş Paşaoğlu Umur Bey’e sunduğu Cevâhîrnâmesi var. İşte o, Mustafa Bey’in yaptırdığı metindi. Onu genişletip ismini değiştirerek Fatih’in babası Sultan II. Murad’a sunuyor. Orada lal taşının -piyâzî ve akrebi- soğan kırmızısı, akrep kırmızısı renkli olanını dilinizin altına koyarsanız susuzluk giderir yazmaktaydı. Hâsılı aradım ve buldum tek kaynakta. Övünmek gibi olmasın bunu ilk defa ben yazdım, Şîrvânî’den sonra. Peki, İskender bağlantısı nereden çıkıyor diye araştırdığımda Ahmedî’nin İskendernâmesi’nde, Şehnâme’de, Nizâmî’de ve Taberî Tarihi’nde İskendernâme bağlantılı birçok anlatının içerisinde lal taşının önemli bir motif olarak sıkça geçtiğini ve adının zikredildiğini gördüm. Mesela lal taşından yapılmış bir levha üzerinde Zülkarneyn, İskender’e hitaben bir duvar kitabesi bırakıyor. İskender hiç kimsenin giremeyeceği bir “deyr”e giriyor. İçerde hiç ölmemiş gibi yatan bir ölü var ve her tarafta onun değerli taşları, eşyaları var. Duvarda da lal taşından bir levha üzerine “Ey İskender âb-ı hayat aramak üzere geldiğin bu yerde bana bak! Aslında her âb-ı hayatın içerisinde bir ölüm olduğunu anlayacaksın” yazıyor. Bunu

okuyunca neden levha taştan değil veya madenden değil, çünkü levha olmasına alışkın olduğumuz nesnelere onlar. Niçin lal taşından levha? Orada ilk kısmını cevaplamış gibi oldum. İskender'in girdiği o "deyr" in kilise olmadığını, İskender'in piramitlere girdiğini düşünüyorum. O gün yazmaya çekinmişim ama hiç kimsenin girmeyi başaramadığı ve ölünün bütün eşyalarının durduğu, duvarda bir levhanın olduğu bir yer olsa piramitler olur. İskender muhtemelen piramitlere girdi ve orada bir mumya gördü. Daha sonra lal taşı metinde İskender âb-ı hayatı ararken iki yerde geçiyor birinde tek bir taş, birinde üç taş çıkarıyor. Her durumda lal taşı var. Üç taştan biri de lal taşı ve İskender âb-ı hayat bağlantısı ve dolayısıyla susuzluk giderme hassesiyle birleştirince su ve lal ilişkisinin çok önemli bir motif olduğunu gördüm. Bunun üzerine değerli taşlarla ve cevhernâmelerle ilgilenmeye karar verdim. Türk edebiyatının ilk manzum Cevâhîrnâme'sinin çeviri yazısını da *Ahmed-i Bîcan'ın Manzum Cevâhîrnâmesi* adıyla ben yayımladım. Cevhernâmeler üzerine kimi bilim tarihçileri durmuş, onların tarihi özelliklerini yazmışlardı. Ben bu kitapları tek tek inceleyerek oradaki, özellikleri kullanarak çok sayıda değerli taş maddesi yazdım. Meselâ *firuze* taşıyla ilgili bir makale yazdım. Önce bir ansiklopedi maddesi yazmıştım. Sonra daha genişleterek makale yazdım. İşte o makaleler bana aslında dünyanın ne kadar küçük olduğunu, kültürel öğelerin bir yerden bir yere kolayca taşınabildiğini gösterdi o dönemin dünyasında. Mesela Marco Polo anılarında Çin sarayına gittiğinde, Çin hakanının Ay sarayında eline firuze taşından yapılmış tespîh aldığını yazıyor. Cevhernâmelerden birinde de eski bilgelerin, hilâl gördüklerinde firuze taşına bakmayı uğur saydıkları bilgisi yer alıyor. Yani Çin kültüründeki bir özelliğin benzerini Anadolu sahasında ve İran'da oluşturulmuş kitaplarda yer aldığını görmek ilginç. Nedenini hâlâ çözemedim ama bu bilgiler bana ay ile firuze taşı arasında bir ilişki olduğunu gösteriyordu. Ya da Victoria dönemine ait bir şiirde, üzerinde firuze taşı bulundurursan attan düştüğünde bir tarafının kırılmayacağına ilişkin bir gönderme vardı. Firuze taşı üzerinde bulunduran kişinin düşme kazalarından kırksız kurtulacağına dair benzeri bilgi cevhernâmelerde de görülmekte. Yani İngiltere ve Ortadoğu gibi uzak coğrafyalarda bu noktada bir ortaklık görülüyor. Yani hem bilginin taşınabilirliği açısından bunları görmek, hem de sadece edebî eserlerle değil, edebiyatın dışındaki metinlerle ilgilenecek bunlar arasında bağlantı kurarak şiirleri çözmek önemli. Zaifi'nin Cevhernâme'sini hazırlarken değerli taşların edebî eserlerde kullanımı hakkında bir bölüm yazmıştım. Daha sonra bu türdeki eserler hakkında bilgi vermiştim. Bu nedenle çalışmanın giriş kısmını ikiye ayırmıştım. Önce seçtiğim şiir örnekleriyle değerli taşların bağlantısını ele almış, daha sonra Türkçe değerli taş kitaplarının tarihsel sürecini anlatmıştım. Bence çok

keyifliydi bu çalışmam. Meslek hayatınız boyunca yazdığınız en keyifli, sizi en mutlu eden yazılar hangisi isi dersiniz, değerli taşlarla ilgili yazdığım ansiklopedi maddeleriydi derim.

-Sâmî biraz üzüldü galiba (gülüşmeler...).

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Evet, Sâmî biraz üzüldü. Üzülün. Onun dışında da Alevî-Şîî inancı çerçevesinde oluşturulmuş iki metinden hareketle iki makale yazdım. Özellikle yeniden yazım örneği kabul edilen “Menkabet-i Peñç Keşti” isimli Hacı Bektaş Veli Dergisi’nde çıkan yazımın mensur bir metnin, kocaman bir mensur aşk öyküsünün, kahramanın rüyasında birine âşık olması, gitmesi, geri dönememesi, Hızır’ın yardımıyla dönmesi gibi bildiğimiz klasik kurgulu mensur bir aşk hikâyesinin -yanlış anımsamıyorsam 89 beyitti- nazma çekilip 89 beytin içine bütün ayrıntıları atıp aynı olayları saklayarak dönüştürülmesi çok ilginçti. Şeydâyî isimli bir sanatçıya ait bir Türkmen hikâyesi idi bu mensur metin. Eserle ilgili bir yüksek lisans tezi yaptırılmıştı. Bu eser; Çin hakanının Hz. Muhammed’e gelip ondan öldüğünü düşündüğü oğlunu bulmasını -daha doğrusu kaybolan oğlunu- istemesi, Hz. Muhammed’in onu Hz. Ali’ye yönlendirmesi, Hz. Ali’nin -kemikten diriltme gibi bir motif kullanılarak-delikanlıyı kemik boğumundan yeniden diriltmesi, dirilen delikanlı arkadaşlarımın da yaşamasını isterim deyince Hz. Ali’nin elini denize sokup her parmağının ucunda bir gemi, geminin içinde dirilttiği iki buçuk milyon insanı hava yoluyla gelin hanımın bulunduğu ülkeye yollaması, yani bildiğimiz klasik öykünün fantastik bir Hz. Ali hikâyesine, sıkıştırılmış bir anlatıya dönüşmesi ve bir aşk hikâyesinin dinî-tasavvufi boyut kazanarak Hz. Ali’nin kerametlerinin anlatıldığı bir esere dönüştürülmesi bağlamında çok ilgi çekiciydi. Divan edebiyatında yeniden yazım bağlamında değerlendirilebilecek böyle başka metinler var mıdır bilmiyorum. Ama bunun incelemeye geçecek bir alan olduğunu düşünüyorum. Ben birini buldum. Başka örnekler de muhtemelen bulunabilir. Bu yazıyı yazarken de çok mutlu olmuştum. Onun dışında başka konularda yazılarım da var, mesela *Sa’dâbâd Şiirlerinde Mekân, Çâr-ender-çârlar* gibi.

-Literatüre mi girdi Çâr-ender-çâr?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Daha önce rahmetli hocamız Cem Dilçin ve Nezahat Öztekin Hoca iki çâr-ender-çâr metni yayımlamışlardı. Ben, Türk edebiyatında, çâr-ender-çârların en azından tümünü olmasa bile ilk beyitlerini vererek ve bu terimin İran’da olup olmadığını tartışarak arkasına da Kara Fazlî’nin Dîvânî’na girmeyen bir mecmuada kalmış *Çâr-ender-*

çâr'ının metnini ekleyerek bir makale yazdım. Makaleyi yazarken bana gerçek anlamda çok mutluluk verdiğini, bunun alana katkı sağlayacak yönünün olduğunu düşünüyorum. Sâmî, dedin. Sâmî'nin Edirne için yazdığı bir hiciv kasidesi var Dîvân'ında. Muhtemelen Sâmî, istem dışı gitti Edirne'ye ve bir kış günü gitti. İstanbul'u çok sevdiğini biliyoruz. O kadar seviyor ki Edirne kadrini kıymetini iyi bilsin Kâbe'den önce İstanbul'a secde ediyor. Yani Edirne'nin kibleye bakan tarafında, yani Edirne ile Kâbe arasında İstanbul olduğu için aslında şehir İstanbul'a secde ediyor diyor abartılı bir şekilde. Şu anda beyit aklıma gelmedi. Şair, İstanbul'u çok seviyor ve bu kaside son derece realist tasvirlerle Edirne kışını, karını anlatıyor. Şairin "Karda düşerseniz, başınız ayağınıza refakat eder." diye yaptığı karda kayıp yüzükoyun düşen insan tasvirleri, çamurlara gömülen öküz arabaları, eteklerinizin Edirne yollarında çamura bulanması diyerek yaptığı bu realist dış dünya tasvirini devlet ricalinin de bu şehrin havasına benzer şekilde buz gibi olduğu izliyor. Ardından "Yine İstanbul ile davî-i tesâvîde bu Edrine halkı aceb hamakatte" diyerek, Edirne halkının İstanbul'la eşitlik davasında -tabii o da imparatorluğun eski başkenti- bulunmasının, böyle bir iddiaya kalkışmasının Edirne halkı için ahmaklık olduğunu söyleyecek kadar ileriye gidiyor. Bu yazımın girişinde Türk edebiyatında şehir hicivlerinden söz etmiş, Hikmet Feridun Güven'in hicivlerle ilgili doktora tezinden de yararlanarak bunlar hakkında genel bir bilgi vermiştim. Sonra kendi tespitlerimi, yani tezkireleri ve divanları tarayarak elde ettiğim bilgileri yazıp, arkasından da Sâmî'nin Edirne hicvini notlandırarak okumaya çalışmışım. Bence hiciv geleneği bağlamında, realist bir şehir tasviri bağlamında katkı sunacağını düşündüğüm yazılarımdan biridir. Bir diğer yazım da, bunun yüzyılını tam belirleyemedik ama "Lügat-i Mizâh" adını vermişti Günay Hanım bu metne. Ben de aynı ismi korudum. Yazar mesela "medrese", "molla" gibi o dönemdeki çeşitli kavramları seçiyor, bunlara kendince karşılıklar veriyor bu sözlükte. Ancak verdiği karşılıklar sözlük anlamları değil kelimelerin, yazanın bunların özellikle komik yönlerini vurgulamaya çalıştığı, kendi yorumlarına dayanan mizahi karşılıklar...

-Ekşi sözlük gibi...

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Evet. Rüşvetçilik vesaireden tutun şu anda çok ayrıntılar aklımda kalmadı, bakmak gerek, çünkü epey zaman geçti bu yazıyı yazalı. Mesela çekirgelere benzetilen medrese mensupları gibi yorumları vardı yazanın. Kore'deki bir dergide çıkmıştı, bakılabilir. O bağlamda epeyce ilginç oldu. Türk edebiyatında başka mizah sözlükleri var ama onlar geç döneme ait. Bunun dönemini tespit edememişim. Yanlış bir şey söylemek istemem. Bunun için metne bakmak gerekir. Hem yazı

çevrimini verdiğim hem de notlandırarak açıkladığım bir yazı oldu. Sadece şiiri ele alıp divan şiirinde çiçek, böcek gibi yazılardan ziyade bu tür yazılar yazmayı daha çok seviyorum. Çok üretken olduğumu söyleyemeyeceğim çünkü elimden yazı zor çıkıyor.

-Basılmış kitabı değiştirdiğinizi de duyduk (gülüşmeler...).

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Kültür Bakanlığı'nda Prof. Dr. Tuba İsen Durmuş ve Doç. Dr. Ayşe Yıldız ile birlikte Esîrî'nin Sergüzeşt'ini çalıştık. Çok zor bir metindi. Çünkü metin kopmuş, dağılmıştı ve reddadeleri de çoğu sayfada yoktu. Yazma bir bütünlük arz etmiyordu. Sonra eserdeki kısımların aynı mesneviye ait olmadığını, içerisindeki farklı parçalardan bir kısmının bir divançe olduğunu, ayrıca bir gazavat-nâme, bir sergüzeşt-nâme ve bir de pend-nâmenin var olduğunu fark ettik. İlk önce Dîvân-ı Fırak-ı Esîrî yazıyordu, biz onu fırak-nâme ya da sergüzeşt diye literatürde kabul edilen eserin başlığı diye düşünerek ilk metnin başını aldık. Önce manzumeyi tamir etmeye çalıştık. Koptuğunu ve sonra yanlış dikildiğini düşündüğümüz sayfaların reddadelerini takip ederek bunları ait oldukları yere koymaya çalıştık. Ancak reddade olmayan sayfaları okuyup anlama bakarak manzume nereye tamamlıyorsa oraya yerleştirdik. Sadece kimi kaybolan sayfaların olması nedeniyle kimi parçaları kendimizce en uygun yere dipnot ekleyip gereken açıklamaları yaparak yerleştirdik. Dolayısıyla külliyat dört parça metinden oluştu. Biz buna önce *Külliyat-ı Esîrî* diye bir isim verdik. Çalışma başlangıçta bu isimle yayımlandı. Bu arada gözümüzden kaçanları tekrar düzeltelim diye metni istedik ve düzelttik. Bu esnada bir gece şunu düşündüm: Bu eserdeki farklı amaçlarla yazılmış gibi görünen metinlerin büyük kısmının ortak noktası, esir düşmüş bir kişinin esâreti ve esâretten duyduğu acıların anlatılmasıdır. Şair, ayrılıktan bahsediyor ama bu, daha çok sevdiği yakınlarından ve memleketinden ayrılıkla ilgili. Ertesi gün çalışmaya şairin başa yazdığı gibi "Dîvân-ı Fırâk-ı Esîrî" adının verilmesi gerektiğini, bunun ilk şiirin başlığı olmadığını düşündüğümü, metni oluşturan ayrı parçalara ise Sergüzeşt-nâme, Gazavatnâme gibi başlıklar koyabileceğimizi Ayşe Hoca ve Tuba Hocayla paylaştım. Tartıştık ve onlar da bunu uygun görünce Kültür Bakanlığı'nın görevlilerine başvurup kitabın adını değiştirmek istediğimizi söyledik. Sonuçta talebimiz kabul edilince uygun yerlerde de gereken değişiklikleri yaptık. Elektronik kitap olduğu ve sayfaya yeni eklendiği için bir sorun çıkmadı. Kitabın ismi değişti, ama komik olan tarafı oradaki yoğurt kasidesine atıfta bulunan arkadaşım çalışmanın ilk şeklini indirdiği için Külliyât-ı Esîrî'ye atıfta bulunmuş oldu. Konuyla ilgili çok ayrıntılı bir inceleme yapmadık ama çalışmak isteyenler için söyleyeyim esâret, fırak,

sergüzeşt gibi konular ve etnik gruplarla ilgili söylenmiş şiirler üzerine inceleme yapmak isteyenler için çok ilginç bir metindir. Şunu da ekleyeyim bizi çok yordu bu metin. İki meslektaşına -Ayşe'ye ve Tuba'ya- bana sabrettikleri için de ayrıca teşekkür ederim.

-Hocam, bu alanda ilerlemek isteyen gençlere tavsiyeleriniz var mı?

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Evet. Gençlere tavsiyem; öncelikle iş bulamadım, bari master-doktora yapayım bakış açısı ile bu işlere kalkışmasınlar. Hakkıyla yapmak isterseniz özel hayatınızdan çok fedakârlık yapmanızı isteyen bir iştir. Asistan olursanız -Mustafa (Canpolat) Hocamın ifadesiyle- şu mısralarda dile getirilenlerden haberdar olmanız gerekir:

*Asistan bağı baş gerek,
Asistan gözü yaş gerek,
Kuzudan yavaş gerek,
Sen asistan olamazsın.*

*Vurana elsiz gerek,
Sövene dilsiz gerek,
Asistan gönülsüz gerek,
Sen asistan olamazsın.*

Mustafa Hocam Yunus şiirini böyle tehzil etmişti ve bana da el vermişti, asistan olacaklara okumam için. Gönülsüz olmak demek ne demek? Karşı cinsle olan gönül ilişkilerinde biraz çekingen durmalı. Evlenmemeli. Çünkü bu iş özel hayatla biraz zor yürüyor. Asistan olunca sizden kıdemlilerle ilişkilerinizde de sıkıntılar yaşayabilirsiniz. Bizim alanda -herkesin demeyeyim ama- epeyce kişinin egosu bayağı şişkin. Dolayısıyla sıkıntıya katlanmak için bu işi yapmayı gerçekten isteyip istemediğini düşünmeli gençler. Bir diğer nokta, bazı arkadaşların belirli kavramları ön plana çıkıyor belirli konularda. Dinî hassasiyetleri olan arkadaşların, bu edebiyatta hep din tasavvuf var diye bu alanı seçmeleri yanlış. Bu edebiyatta hep din tasavvuf yok. Gerçekten dinî tasavvufi boyut çok ağırlıklı, hatta bazı metinleri birkaç boyutta da okuyabilirsiniz. Ama bu edebiyatı sadece dine tasavvufa boğmak insan gerçekliğini yok saymak demektir. İnsan olumlu olumsuz tüm özellikleriyle insandır. Yani içki de içer, camiye de gider, namaz da kılar. Kırkına kadar içer, sonra birden bire çok dindar biri olabilir, ya da hayatı boyunca bu tür günahları hiç işlememiş biri de olabilir. Divan şairleri de öyle. Ayrıca onlar şiirlerinde her zaman yaşadıkları hayatı yazmazlar, bu şiirin nazire geleneği içerisinde başkalarınınkine benzeyen şiirler yazarlar.

Dolayısıyla bir şairin şiirinde içkiden bahsetmesi onun illa içtiği anlamına gelmez, ama tersi de olmaz. Yani illa oradaki şarap tasavvufi demek yanlıştır. Tam tersi en ufak bir kendi cinsiyle ilgili bir özellik bulunduğu da bu dönem edebiyatına karşı olumsuz düşünceleri sebebiyle Osmanlı dönemi şiirini ve edebiyatını aşağılamak, bu manzumeleri kaleme alan şairleri toptancı bir bakış açısıyla eşcinsellikle suçlamak da yanlıştır. Bu özellikte insanlar yok mudur, elbette vardır. Ancak herkes böyle midir, hayır değildir. Bu tür düşüncelerle metinlere yaklaşmak doğru değildir. Ayrıca siyasi önyargılarla sadece yüceltmeye yönelik değerlendirmeler yapmanın da yanlış olduğunu düşünüyorum. Bu önyargılı olmak demektir. Biz, bütün siyasi düşüncelerimizden bağımsız olarak metni önümüze alıp “Metin bize ne söylüyor ve nasıl söylüyor?” sorusuna yanıt vermek zorundayız. Eğer bunu başarırız o söylediklerimizle kültür tarihimize katkıda bulunabiliriz. Yoksa benim kafamda belirli bir düşünce var o düşünceyi metinde ararsam yaptığım çalışmanın hiçbir anlamı ve önemi yok demektir. Hâsılı gençlere bu tür takıntılardan uzak durmaları gerektiğini ve çok okumalarını tavsiye ediyorum. Hem metinleri hem de yapılan nitelikli çalışmaları okumaları, bunun için de çok çalışmaları ve sabırlı olmaları gerektiğini düşünüyorum. İki bildiri sunup sırtınız sıvazlandığında birden bire kendinizi allâme olarak düşünmeyin derim. Şairin dediği gibi:

*Gör zâhidi sâhib-i irşâd olayın der
Dün mektebe vardı bugün üstâd olayın der*

Bu çok yanlıştır. Bilimle uğraşmak bir süreçtir, öğrenme de bir süreçtir. Geldiğim noktada öğrendiğim tek şey çok az şey bildiğim ve bilmediğim çok şey olduğunu fark etmek. Bildikçe kibirden, gururdan bilimsellik adına uzaklaşılmalı, elbette burada yersiz tevazuu kastetmiyorum. Bildiğiniz konuda konuşmak, fikir beyan etmek gerekir, yaptığımız işlerle ilgili olarak yeri geldiğinde gerekiyorsa övünebilirsiniz de... Ama bunu bütün bir iş hayatınızı kapsayacak bir biçime dönüştürüp başkalarına tepeden bakmak, büyük küçük tanımamak, tabiri caizse terbiyesizlik ve küstahlık etmeye kalkışmak... Bunların olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bilgi bizi terbiye ediyorsa değerlidir. Bizi terbiye etmeyen bilginin bence hiçbir önemi yok. Yunus’un dediği gibi:

*İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır*

Kendimizi bildikçe eğileceğiz. Çünkü meyveli ağacın başı eğik olur. Başınız yukardaysa siz servi ağacı olursunuz, ne gölgenizden ne meyvenizden hiç kimse yararlanamaz. Sadece acımasız, âşığına gölgesini salmayan, iyilikte, ihlanda bulunmayan bir sevgiliden başka bir şey olmazsınız. Sadece elinizde güç olduğu zamanlarda etrafınızda dolanırlar, seviyormuş gibi görünürler. Sonra bir gün vaktiniz geçtiğinde, arkanıza dönüp baktığınızda tıpkı divan şiirinin servi boylu sevgilisinin hat (tüy) geldiğinde düştüğü duruma düştüğünüzü, yalnız kaldığınızı görürsünüz. Çok çalışın, çok okuyun, tevazu sahibi olun. Oldum demeyin, daha ne öğrenebilirim peşinde koşun. Sadece bir hocadan değil, farklı hocalardan dersler alın, başka alanlarla da ilgilenin. Çeviri yazı metin yapmak çok önemli -onu aşağılayan, burun kıvrırlara çok kızıyorum, çünkü çok zor bir iş- ama sadece metin hazırlamak değil; o metinleri ait olduğu dünya içerisinde ve günümüz edebiyatı içerisinde farklı bağlamlarda, farklı eleştiri yöntemlerini kullanarak nasıl inceleyebiliriz, buna yönelmeli gençler. Bizim elimizde bugünkü imkânlar yoktu, biz bu kadar yapabildik. Ama şimdiki gençlerin elinde internet var. Bir yazma için günlerce İstanbul'daki kütüphane müdürüne yalvarırdık sadece onun mikrofilmni almak için. Oysa şimdi, -müteşekkirim Prof. Dr. Mustafa İsen Hoca'ya- evinizde basıyorsunuz tuşa, büyük kısmıyla yazmaların görüntülerini oturduğunuz yerden çalışma masanıza getiriyorsunuz. Bunlar çok kolaylaştırıcı unsurlar. Dolayısıyla biz sahip olduğumuz bu imkânlarla, bu kadar kolaylıkla eskilerin yaptığını tekrarlamamalıyız. Öncekilerin yaptıkları elbette çok saygın. Onlar bizim geçmişimiz, birikimimiz. Onlara saldırmak, Ağâh Sırrı şu yanlış yaptı, falanca araştırmacı şu hatayı yaptı, diye büyüklerimizin yanlışını aramaktansa onlara saygı duymalıyız. Çünkü eskiler bu çalışmalarını -kimi zaman yanlışları- yaparak bilgi birikimi oluşturmaları, biz bugün onları elde etmek için uğraşmakla vakit harcamak zorunda kalacaktık, yol alamayacaktık. Dolayısıyla onlara müteşekkir olarak, minnet duyarak eski çalışmalarını ileriye taşımak, daha iyisini yapmak zorundayız. Eleştirdiğimiz kadar "Biz ne yaptık?" sorusuna cevap vermeliyiz. Bugün bu kolaylıklar içerisinde yapabildiklerime bakıyorum ve geçmişin zorlu koşullarında o eserleri üreten Vasfi Mahir Kocatürk'e, Ağâh Sırrı Levend'e ve diğerlerine hayranlık duyuyorum. Onların yazdığı edebiyat tarihlerini çok daha ileriye taşımamız diye düşünüyorum. Gençlerin bugünün teknolojisini kullanarak çok daha iyi eserlere imza atmak için her türlü imkâna sahip oldukları ortada. Bunun için de özellikle siyasi fanatiklikten uzak olmak gerek. Çünkü bu, bilim insanını sınırlıyor, sonuçta köreltiyor. Oysa geniş bir bakış açısıyla metinler yorumlandığı takdirde, onlar çok farklı yerlere konabilir. Bir de şunu unutmamak gerekir ki öğrencinizden de bir şey öğrenebilirsiniz. O bir kitap

görmüştür, siz onu görmemişsinizdir. Böylece siz o bilgiyi onun aracılığıyla edirsiniz. Dolayısıyla kibre, başkalarını küçük görmeye gerek yok. Çünkü sadece insana kendini bildiren bilgi değerlidir.

-Bu kıymetli söyleşi için, bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ: Ben teşekkür ederim.